

„DE HERAUT“ OVER HET BEGRIP „SCEPPINGSMIDDELAAR“.

Terwijl in Nederland een breede phalanx der van het geloof vervreemden van de algemeene verwarring gebruik maken, om met behulp van de vreesachtigheid, de haatuchtigheid, of het gebrek aan nationaal besef der anderen, het laatste restje van Abraham Kuiper's levenswerk te gronde te richten, en met name de door hem gepredikte antithese grondig te begraven in ettelijke pogingen tot centralisatie van alles en nog wat, en terwijl zoo goed als heel de pers bij die begravingen van Abraham Kuiper meewarig staat toe te zien, en de tranen weg te slikken, maar dan zóó fatsoenlijk, dat geen mensch het hóóren kan, en zóó „correct“, dat geen Duitscher het zén kan, —

begint „De Heraut“ me daar, zooals ik j.l. Maandag verrast ontdekte, een lang vertoog te leveren, ten bewijze, dat mijn in de Catechismusbijlage zonder eenige polemische toespitsing gedane afwijzing van het begrip „Scheppingsmiddelaar“ niet goed is, en vraagt het blad, of misschien ds C. Veenhof deze mijne afwijzing van gemeld begrip nog zou durven noemen te zijn „in Kuiper's lijn“.

Ik heb op dit moment wat anders te doen, dan breed op dit alles in te gaan. Ik hoop het te doen, hetzij bij stukjes en beetjes in ons blad, hetzij bij den tweeden druk der Catechismusbijlage. Het lust me thans niet, „De Heraut“ te beantwoorden op staanden voet; het blad heeft meer dan eens een schijnberoeft op Calvijn gedaan; werd dit dan weerlegd, dan bleef het blad zwijgen. Het zou en zal ditmaal niet anders gaan.

Overigens denk ik het mijne, vooral nu, van al de destijds aangehoorde argumentaties tegen „de polemiek“. In zóó'n ernstigen tijd als dezen moeten we elkaar niet bestrijden, zei de een. Dat was vóór den oorlog. Thans zijn we daar midden in. Vooral in een geestelijken oorlog, die gevaar loopt verloren te worden krachtens eigen geestelijke slaptes. En kijk, „De Heraut“ begint nu over een onderdeeltje van een terminologische kwestie, nopens dr A. Kuiper, breed te betoogen. Gezamenlijk den Filistijn op de schouders vliegen, heette het toen, niet polemiseren! Nu, ik kijk die kerkelijke en culturele pers zoo eens aan des Zaterdag. Die destijds het hardst over dat op-den-schouder-vliegen praatten, zwijgen nu als mulsjes. De filistijnsche schouders worden tenminste wel ontzien. Een enkelen keer kunnen sommigen zelfs 't niet laten, zich zichtbaar te zetten tot het zich hoorbaar schikken, tot het zich tastbaar aanpassen bij het zich niet onsmakelijk verschikken. Ze verslikken zich niet eens. Ik geloof niet veel van al die antipolemische gelegenheidstheorieën van toen; ik denk, dat men alleen maar geen argumenten geven kon.

Op de vraag, of mijn afwijzing van den term „scheppingsmiddelaar“ (zie § 37) in Kuiper's lijn lag, behoeft ds Veenhof geen antwoord te geven. Dat heb ik zelf al dadelijk gedaan. Prof. Kuiper vraagt naar den bekenden weg. Of het ook in Sikkel's lijn lag, make uit wie het onderstaande heeft gelezen: Ds J. C. Sikkel schreef, preek over Zondag 6, 7 Febr. 1915:

„Wij belijden met de Christelijke kerk het Middelaarschap van onzen Heere Jezus Christus, en kennen onze roeping om in de wereld daaraan getuigenis te geven, om bekend te maken aan alle menschen die waarheid en die prediking, dat Jezus is de Christus, de Middelaar Gods en der menschen.“

Dat wil zeggen, dat het met de wereld en met de menschen alleen terecht kan komen door Hem. Dat is de betekenis van het Middelaarschap. En dat is de betekenis van de belijdenis der Christelijke kerk van het Middelaarschap.

Daarom moeten we die betekenis van het Middelaarschap ook zoo vasthouden. De betekenis van het Middelaarschap is maar niet, dat er wat is en wezen moet tusschen God en ons, zooals de Vader door den Zoon de wereld geschapen heeft, en zooals Hij de wereld in stand houdt door het eeuwige Woord, want dan is de Hellige Geest ook Middelaar. De wereld is ook niet geschapen zonder den Geest Gods, en wordt ook niet in stand gehouden zonder den Geest Gods. Dat is niet de betekenis van het Middelaarschap naar de Schrift. Ge vindt in heel de Schrift nooit zoo van het Middelaarschap gesproken. Daarom achten we het niet naar Gods Woord, dat men spreekt van den Middelaar der Schepping. We loopen dan gevaar, dat we aan het Middelaarschap van Christus alleen betekenis toekennen, dat de wereld toch zooveel aan Hem te danken heeft, dat zij door Hem in stand gehouden wordt, en dat daar allerlei weldaden uit volgen, omdat Hij de eeuwige Zoon van God is.

Neen, maar bij de belijdenis van het Middelaarschap gaat de Heilige Schrift uit van de gevallen wereld. Het Middelaarschap heeft betrekking op de gevallen wereld. Niet maar op de wereld zooals die door Gods schepping bestaat, maar zooals die door de zonde van den mensch en de verleiding van den duivel gevallen is. We hebben met onzen Catechismus voortdurend aan het Middelaarschap toegekomen, beleden onze ellende, dat we als verbrekers des Verbonds voor God staan, en dat we onder Zijn wet verdoemelijk zijn voor Hem, en dat we Zijn tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben, zoodat er voor de wereld niets anders overblijft, dan het rechtvaardig oordeel Gods, Zijn toorn, wraak en grimmigheid.

En daarom komt dan het Middelaarschap op. Zoo kent het de Schrift, en zoo belijdt het de Christelijke kerk.“

Tot zoover Sikkel. Het lust ons waarlijk niet, vandaag nog meer ervan te zeggen. Ik wijde nog slechts eenige vriendelijke gedachten aan ds H. Veldkamp, die in „Fr. Kbl.“ indertijd mijn jaaroverzicht Geref. Kerken niet goed vond; er kwam te weinig van den oorlog in voor! Het moet hem wel zwaar te moede zijn, als hij „De Heraut“ en... „Friesch Kbl.“ leest. K. S.

PROF. DR G. C. BERKOUWER.

Zonder zijn predikantawerk geheel los te laten, is dr G. C. Berkouwer bereid gevonden, aan de V.U. enkele colleges te geven in de nieuwe theologie, als buitengewoon hoogleraar.

We wenschen hem daarmee van harte geluk. Over de oudere theologie zullen we, dat is wel gebleken, te zijner tijd met hem nog wel eens van meening moeten verschillen; ware de oorlog niet tusschenbeide gekomen, het zou reeds gebleken zijn in ons blad. Maar prof. Berkouwer zal de nieuwere theologie doceeren, en gelet op zijn belangstelling voor dit onderwerp, alsmede op haar resultaten, zien we met vertrouwen zijn arbeid tegemoet.

Met eenige bitterheid in 't hart denken we overigens terug aan een uitlating van een gewezen curator van Kampen, die ook curator der V.U. was en is. Toen in Kampen buiten oorlogstijd een zesde hoogleraar door het college van hoogleraren werd begeerd, en het curatorium die begeerte ondersteunde, rekende deze curator uit, dat minstens een kwart miljoen eerst op tafel zou moeten liggen. En tijdens de jongste synode leverde hij opponeerende copie — ongeteekende — aan een persbureau van dr H. W. v. d. Vaart Smit. Thans benoemt de V.U., met dezen curator, een nieuwen hoogleraar, midden in oorlogstijd. Ditmaal geen curatoriale stukjes naar dr v. d. Vaart Smit. En ook geen kwart miljoen op tafel. Zelfs geen achtste. Doch een tekort.

Dr Berkouwer vergeve mij, dat ik mijn welgemeenden gelukwenschen aldus aanvul. Recht en eerlijkheid hooren in de kerk weer te keeren. Ik hoop, dat hij ernaar zal meewerken, en dat men niet langer met twee maten mete.

We gaan gelukkig vooruit.

K. S.

„ONPERSOONLIJK“.

Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven heeft dezer dagen in „Philosophia Reformata“ een zeer belangrijk artikel gepubliceerd. Het handelt over den term „anhypostatos“, een geleerd woord, dat te kwader ure is vertaald door „onpersoonlijk“, en dan tot sijnbooth gemaakt is voor de orthodoxie inzake de christologie.

Prof. Hepp heeft in zijn Deformatiebrochures dezen kant uit geredeneerd, en prof. Vollenhoven in zake de leer der twee naturen van Christus van heel wat ernstigs beschuldigd. Prof. Vollenhoven wijdt nu een breede studie aan het begrip, en toont duidelijk aan, dat „anhypostatos“ meermalen een zeer bedenkelijke term is, dat hij nimmer criterium der orthodoxie kan zijn, dat met het woord „onpersoonlijk“ hier niets te beginnen valt, en dat het probleem door prof. Hepp verkeerd gesteld is, en ook verkeerd „opgelost“ is.

Eén onduidelijke, en in haar redactie, als men ze zou willen letterlijk nemen, onjuiste uitdrukking, van jaren geleden neemt prof. V. terug. Het verbaast en bedroeft me, dat wie daartoe bij hem aandrongen, niet tegelijkertijd andere onjuiste en veelvuldiger uitdrukkingen van de professoren Waterink en Hepp aan de orde stelden. Die incongruentie zal nog de aandacht moeten hebben. Maar reeds nu spreken we onzen dank er voor uit, dat prof. Vollenhoven er in geslaagd is, den aanval der professoren Kuiper en Hepp te breken. Hij heeft een breede studie geleverd, die den door anderen geopenden en verkeerd geleiden aanval beantwoordt met een waardigen, puntigen, afdoenden en helaas nog niet overbodig gebleken tegenaanval. De theologie heeft er bij gewonnen; oud misverstand is opgeruimd — voor goed.

K. S.

STUDENTEN, OPGEPAST. (Een artikeltje voor studenten, maar ook voor anderen!)

Er is een beweging gaande, die tot doel heeft, de Nederlandsche studenten te organiseren in een centraal geleid verband.

Laat me de studenten, die den Christus belijden, mogen manen tot uiterste voorzichtigheid. Wat ik las van de bepalingen, waardoor het verband zal zijn gekenmerkt, is van dien aard, dat ik allen studenten zou willen vragen, zich te onthouden, als 't éven kan.

Gronden voor dit advies zijn o.m. de volgende.

a. Wij leven thans in een interimstoestand. Men moet in zulke dagen geen principiële veranderingen invoeren. Dat is in strijd met den hooggelooften „werkelijkheidszin“. En het is reeds daardoor uiterst gevaarlijk.

b. Ook om andere redenen is het thans bijzonder gevaarlijk. Men weet, dat de deutsche autoriteiten hebben verzekerd, onze staatsinrichting, het karakter onzer samenleving, te willen eerbiedigen. Het is in Den Haag, in de Ridderzaal, gezegd. Het is ook in Duitschland zelf alzo meegedeeld in de pers (o.a. „Frankfurter Zeitung“). Van die zijde wordt u dus blijkens het gegeven eerewoord niets opgelegd. Maar het gevaar is hier: er zijn enkele nederlanders, een klein (Zie vervolg op blz. 318.)

Vrede.

Het liefelijk woord „Vrede“ stond wel in ons woordenboek, doch de betekenis daarvan verstonden wij weinig. Oorlog was ons een historisch begrip geworden, wij daalden af in het sous-terrein van het Rijksmuseum om ons eenigen indruk daarvan te vormen. Zóó werd „vrede“ voor ons iets, dat vanzelf sprak. Iets waarop wij eenvoudig recht hadden, zooals wij recht meenden te hebben op koffie en thee, op loon en steun. Wij dankten weinig, wij murmureerden veel. Wij lazen van den oorlog, ontbrand in andere gebieden, maar wij realiseerden ons niet wat zulks beteekende, het was „nicuws“ voor ons. Thans hebben wij er iets van ervaren. Op Chassé volgde na een lang vredes-tijdperk de Grebbe, na Van Speyk kwam Rotterdam! Wij weten nu eenigszins wat „oorlog“ beteekent; hoe verlangen wij naar vrede! Niet slechts voor ons en onze kinderen, maar voor alle volkeren. ALLE!

De mensch moet leeren dat hij de historie niet kan beheerschen. De mensch kan de problemen, welke de botsing onder de volkeren teweegbrengen, niet oplossen. Het is zijn dwaze inbeelding: dat hij de dingen wel áánkan, die alles telkens in het honderd stuurt! Wij zijn geen vredemakers, wij zijn geneigd God en den naaste te haten. Dit geldt van ALLE volken en ALLE menschen. Wij kunnen niet anders dan Gods schoone wereld verdueren, wij doen niets anders dan het leven vernietigen. Tenzij de volkeren, doordrongen van aller schuld en van aller onmacht overtuigd, vluchten onder den scepter van Christus, den Vredesvorst.

Wij maken geen geschiedenis, niemand van de kinderen der menschen. De eeuwen zijn bereid door het spreken Gods. Hij maakt den vrede, Hij schept het kwaad. Voor Zijn volk, dat de Heere Zich ten erve verkoren heeft, is deze historie HEILSGESCHIEDENIS. Elk tijdvak, elk jaartal! In een tijd, waarin andere wereldmachten met elkander streeden, waarin beschavingen verzezen en ondergingen, leefde er een veelvokker in een tent. Abraham! Het was geen man, die historie zou maken! In de kabinetten van Ur werd niet over hem gesproken, in den kriegsraad van Kedor Laomer werd hij niet geteld. De Kanaaniëten noemden hem „vreemdeling“. Terwijl de koppen van dien tijd „geschiedenis maakten“, de cultuur bloeide in het oude Morgenland, de armee's aanstormden langs de karavaanwegen, heeft die man zijn tent gespannen in een boomrijke vallei. Maar een Stem spreekt aan de deur van de tent: Ik ben God de Almachtige! Ik ben die die de geschiedenis maak! Gezegend zijt gij, wien de menschen vreemdeling noemen, want uw Godgeheiligd zaad zal 't gezegend aardrijk erven!

Wij moeten niet te veel naar paleizen en ministeries kijken, noch overmatige aandacht schenken aan de boodschappen, die machtige staats-hoofden doen uitgaan tot de luisterende halfvrouwen. Het is niet zoo erg, dat wij een draadje van de radio hebben moeten losmaken. Het lot van de menscheit wordt niet op aarde beslist. Het ware Hof is boven, daar zetelt het ministerie van oorlog, daar verheft ook het vredespaais zijn tinnen. Uit den hemel komt de oorlogsverklaring, door de stem der bazuinen verkond. Van den hemel daalt ook de liefelijke vrede neder. Wij menschen knoeien met alles, ook met den vrede! Om des lieven vredes wil, in vredesnaam dan maar, sluiten wij een schijnvrede, die altijd weer op hooploze ellende uitdraait. Daar zijn al wat verhoudingen voor goed verwrongen, omdat wij uit gemakzucht de wapens neerleggen zonder dat de tegenstellingen verzoend waren. Dan hebben wij later moeten ervaren wat de Spreukendichter uitsprak: het kromme kan niet recht gemaakt worden. Zulk een schijnvrede geeft de Heiland niet, daar werkt Hij niet aan mede, daar rust Zijn welgevallen niet op. Hij geeft vrede, omdat Hij de Verzoener is. Die de tegenstellingen in het menschenleven verzoent. Daar is geen verhouding in het leven, waarin het wringt, of Jezus wil die verzoenen.

Het kan in onze ziel zoo bitter zijn tegen de menschen en tegen ons lot. Wij kunnen dat hart niet tot rust brengen. Maar Jezus spreekt Zijn woord. Niet zooals de wereld dat spreekt: St!... Maar als de Machthebbende spreekt Hij. Wie zich in het geloof vereenigt met de beloften en eischen des Heeren — en dat alleen is bidden! — die kan ook in deze wereld op zijn plaats en in zijn wijs een vredemaker zijn. Misschien hebt gij het ook ervaren — wie begint uit gehoorzaamheid voor zijn vijanden te bidden, wie zijn wild bewogen hart vereenigt met den eisch van het Woord Gods, die ervaart weldra, dat hij geen vijanden meer heeft.

Wij moeten geen takje gooien op het vuur van den haat.

Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden!

N. B.